

Nr 139

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), m. m.; given Stockholms slott den 20 september 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385),

2) lag angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Svante Lundkvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t får förordna att frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län skall handläggas av — i stället för ett regionplaneförbund — kommunalförbund mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun eller, om staden inträder i landstingskommunen, av landstingskommunen.

De nya reglerna, som enligt förslaget skall ges i en särskild lag angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län, föreslås träda i kraft den 1 januari 1969.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385)**

Härigenom förordnas, att 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

128 §.

Har Konungen — — — bilda regionplaneförbund.
 Beträffande sådant — — — äga tillämpning.

För handläggningen av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län finnas särskilda bestämmelser.

Förslag

till

Lag**angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har med stöd av 127 § andra stycket byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) bestämts att Stockholms län skall utgöra ett regionplaneområde, kan Konungen förordna att frågor om regionplan för området skall handläggas av kommunalförbund mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun eller, om staden inträder i landstingskommunen, av landstingskommunen.

2 §.

Förslag till regionplan upprättas av en regionplanenämnd och antages av kommunalförbundets fullmäktige eller av landstinget.

¹ Senaste lydelse av 128 § se 1959:611,

3 §.

Kommunalförbundet eller landstingskommunen kan tillsätta särskild regionplanenämnd. Tillsättes ej särskild regionplanenämnd, skall i kommunalförbundet förbundsstyrelsen eller annan nämnd som angives i förbundsordningen eller i landstingskommunen förvaltningsutskottet eller annan nämnd som landstinget bestämmer vara regionplanenämnd.

Ledamöter och suppleanter i särskild regionplanenämnd väljes av förbundsfullmäktige eller landstinget till det antal förbundsfullmäktige eller landstinget bestämmer. Antalet ledamöter får dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande som motsvarar det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val gäller särskilda föreskrifter. Sker val av suppleanter icke proportionellt, skall även bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

För särskild regionplanenämnd äger i kommunalförbundet 32 §, 33 § första stycket första punkten och andra stycket, 34—42 §§ samt 45 § andra och tredje styckena kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) och i landstingskommunen 43 §, 44 § första stycket första punkten och andra stycket, 45—51 §§ samt 54 § fjärde stycket landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) motsvarande tillämpning.

4 §.

Regionplan fastställs av Konungen. Har avvikande mening i fråga om förslaget till regionplan uttalats inom styrelsen i kommunalförbundet eller landstingskommunen, inom annan nämnd som är regionplanenämnd eller inom fullmäktige eller landstinget eller har erinran mot förslaget framställts av kommun inom regionplaneområdet, kan Konungen göra den avvikelse från förslaget som är befogad med hänsyn till den uttalade meningen.

5 §.

I fråga om kommunalförbundets kostnader för upprättande och ändring av regionplan äger 132 § byggnadslagen motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i 133 § och 149 § första stycket första punkten byggnadslagen äger motsvarande tillämpning när kommunalförbundet eller landstinget handlägger frågor om regionplan. Vad som sägs om förbundsfullmäktige skall därvid avse fullmäktige i kommunalförbundet eller landstinget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1969.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms
slott den 20 september 1968.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Lundkvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *huvudmannaskapet för regionplaneringen i vissa fall* och anför.

Inledning

Stadsfullmäktige i Stockholm och Stockholms läns landsting har var och en för sin del beslutat att staden och landstingskommunen skall gå samman i ett s. k. storlandsting för handhavande av vissa förvaltningsuppgifter. Som riktpunkt för samgåendet har angetts den 1 januari 1971.

Uppgifter som avses tillkomma storlandstinget är — förutom landstingskommunens nuvarande angelägenheter och motsvarande angelägenheter som Stockholms stad har hand om — vissa uppgifter som f. n. fullgörs av Kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor (KSL). Härutöver avses bl. a. regionplaneringen i länet bli överförd på storlandstinget.

I framställningar till Kungl. Maj:t den 19 juni resp. den 30 augusti 1967 har stadsfullmäktige och landstingets förvaltningsutskott hemställt om sådana åtgärder — i huvudsak ändringar i byggnadslagstiftningen — som behövs för att handläggningen av regionplanefrågorna i avbidan på att storlandstinget bildas kan föras över på KSL. Till grund för framställningarna ligger en utredning av en av staden och landstingskommunen gemensamt tillsatt kommitté, storlandstingskommittén.

Med anledning av framställningarna har inom kommunikationsdepartementet upprättats en promemoria (Stencil K 1968: 4), med förslag till vissa ändringar i byggnadslagstiftningen. I promemorian behandlas — förutom den fråga som avses i framställningarna — frågan om att generellt öppna en

möjlighet att anförtro regionplaneringen åt annan huvudman än sådan som f. n. får handha regionplanefrågor.

Yttranden över promemorian har efter remiss avgetts av statens planverk, statens vägverk, riksrevisionsverket, lantmäteristyrelsen, statens naturvårdsverk, bostadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Västmanlands samt Gävleborgs län, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Yttranden har dessutom avlämnats av lantmäteristyrelsen från överlantmätaren i Stockholms län, av länsstyrelsen i Stockholms län från Stockholmstraktens regionplaneförbund, storlandstingskommittén och 40 kommuner i länet, av länsstyrelsen i Uppsala län från länsarkitekten, överlantmätaren, vägförvaltningen och fem kommuner i länet, av länsstyrelsen i Södermanlands län från sju kommuner i länet, av länsstyrelsen i Malmöhus län från Malmö stad, länsarkitekten, landstingets förvaltningsutskott, Sydvästra Skånes kommunalförbund, Nordvästra Skånes kommunalförbund och Sydöstra Skånes samarbetskommitté, av länsstyrelsen i Hallands län från länsarkitekten, landstingets förvaltningsutskott, samarbetsnämnderna för Falkenbergs, Halmstads, Kungsbacka och Varbergs kommunblock samt från styrelsen för Södra Hallands kommunalförbund, av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från landstingets förvaltningsutskott och Göteborgs stad, av länsstyrelsen i Älvsborgs län från länsarkitekten, landstingets förvaltningsutskott och Boråstraktens regionplaneförbund, av länsstyrelsen i Örebro län från länsarbetsnämnden, länsbostadsnämnden, lantbruksnämnden, skogs-vårdsstyrelsen, vägförvaltningen, länsarkitekten, överlantmätaren, landstingets förvaltningsutskott och Örebro länsavdelning av Svenska kommunförbundet, av länsstyrelsen i Västmanlands län från landstingets förvaltningsutskott och av länsstyrelsen i Gävleborgs län från länsarkitekten, överlantmätaren och landstingets förvaltningsutskott.

Gällande bestämmelser

Förordnande om regionplanering

Enligt 1 § byggnadslagen (BL) den 30 juni 1947 (nr 385) skall användning av mark för bebyggelse föregås av planläggning. Planläggningen kan ske genom regionplan, generalplan, stadsplan och byggnadsplan. I 3 § sägs att regionplan upprättas för samordning av flera kommuners eller samhällets planläggning. Mera detaljerade bestämmelser om regionplan finns i 126—135 §§. Enligt 126 § är regionplan avsedd för gemensam planläggning i ett eller flera hänseenden beträffande grunddragen för markens användning inom två eller flera städer, municipalsamhällen eller landskommuner.

Som exempel på frågor, som kan göras till föremål för sådan gemensam planläggning, nämns viktigare trafikleder, flygplats, områden för tätbebyggelse och områden för friluftsliv samt anläggningar för vattenförsörjning och avlopp. Behövs närmare bestämmelser om användningen av område som omfattas av regionplan skall planen innehålla sådana bestämmelser.

Enligt 127 § BL skall länsstyrelsen, när fråga väckts om upprättande av regionplan, göra den utredning som behövs samt lämna över handlingarna i ärendet och eget yttrande till Kungl. Maj:t som bestämmer om regionplan skall finnas. Kungl. Maj:t ger föreskrifter om regionplaneområdets omfattning och bestämmer i vilka hänseenden gemensam planläggning skall äga rum. Motsvarande ordning gäller i fråga om upphävande av regionplan eller i fråga om ändring av regionplaneområdets omfattning eller av vad regionplan skall avse. Om Kungl. Maj:t förordnat att regionplan skall finnas, skall enligt 128 § de kommuner och samhällen som berörs av planen bilda regionplaneförbund för handläggning av frågor rörande planen. Beträffande sådant förbund skall lagen den 31 maj 1957 (nr 281) om kommunalförbund (KFL) äga tillämpning med de avvikelser som följer av bestämmelserna i BL.

Bestämmelser om kommunalförbund

Enligt 1 § KFL får kommuner sammansluta sig till kommunalförbund för att ombesörja en eller flera kommunala angelägenheter. Kommunalförbund får också bildas av landstingskommuner eller av landstingskommun och stad, som inte tillhör landstingskommun. Enligt 3 § utövas kommunalförbunds beslutanderätt av förbundets fullmäktige medan förvaltning och verkställighet tillkommer förbundets styrelse och särskilt tillsatta nämnder. I 4 § föreskrivs att för kommunalförbund skall finnas förbundsordning som skall innehålla bestämmelser om bl. a. förbundets ändamål och medlemmar, förbundets benämning och den ort där förbundet skall ha sitt säte, fullmäktiges antal och det antal ledamöter i fullmäktige varje medlem skall utse, antalet ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse, medlems andel i förbundets tillgångar och vad som i övrigt behövs för att ordna de ekonomiska förhållandena mellan förbundet och dess medlemmar samt särskilt villkor för medlems utträde ur förbundet och för upplösning av förbundet. Skall förbundet ha hand om flera angelägenheter, skall i förbundsordningen anges om särskilda nämnder skall finnas utöver styrelsen och hur förvaltningen i sådant fall skall ordnas. Enligt 21 § skall länsstyrelsen fastställa förbundsordningen efter prövning av att dess bestämmelser inte strider mot lag eller författning och av att det föreslagna förbundet medför allmänt gagn.

På grund av hänvisning i 5 § KFL till kommunallagen (KL) den 18 december 1953 (nr 753) äger bl. a. KL:s bestämmelser om fullmäktiges sam-

manträden i allt väsentligt motsvarande tillämpning på förbundsfullmäktige. Härutöver ges i KFL vissa supplerande bestämmelser. Sålunda föreskrivs i 6 § bl. a. att varje förbundsmedlem skall vara representerad i fullmäktige. Enligt 7 § får till fullmäktig väljas endast ledamot av förbundsmedlems fullmäktige. På kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder äger på grund av hänvisning i 12 § KFL till KL bestämmelserna för kommuns styrelse och övriga nämnder motsvarande tillämpning.

Också KL:s bestämmelser om kommuns drätsel äger i stort sett motsvarande tillämpning på kommunalförbund (16 § KFL).

Kommunalförbund får enligt 27 § KFL upplösas, dels om det inträffat förhållande som enligt förbundsordningen skall leda till att förbundet skall upphöra med sin verksamhet, dels om sådana ändrade förhållanden inträtt att antingen förbundsverksamheten inte med fördel kan fortsättas eller ändamålet med förbundet lämpligare kan tillgodoses på annat sätt, dels om i annat fall förbundsmedlemmarna är ense om att förbundet skall upplösas. Länsstyrelsen prövar om skäl för upplösning föreligger (29 §). Medlem får enligt 23 § utträda ur kommunalförbund om förhållande inträffat som enligt förbundsordningen grundlägger rätt till utträde eller som enligt 27 § kan föranleda förbundets upplösning. Medlem får också utträda om övriga medlemmar samtycker till det. Länsstyrelsen prövar fråga om medlems utträde (25 §).

Bestämmelser om regionplaneförbund

De avvikelser från KFL som föreskrivs i BL beträffande regionplaneförbund betingas väsentligen av förbundets karaktär av tvångssammanslutning. Att avvikande regler gäller för sättet för förbundets bildande och för medlems utträde ur förbundet och andra ändringar av regionplaneområdets omfattning framgår av vad som redan sagts. Andra avvikelser avser frågorna om förbundets organisation och om innehållet i förbundsordningen.

I 129 § BL föreskrivs sålunda att en ledamot av förbundsfullmäktige, tillika ordförande, jämte ersättare för honom skall förordnas av Kungl. Maj:t. Övriga ledamöter i förbundsfullmäktige skall utses av förbundets medlemmar till det antal för varje medlem som bestämts i förbundsordningen. Kan enighet inte uppnås om förbundsordningen eller ändring av denna, skall länsstyrelsen besluta därom.

Vissa bestämmelser om landstingskommun

Enligt 1 § landstingslagen (LL) den 14 maj 1954 (nr 319) utgör varje län en landstingskommun. I Kalmar län finns dock på grund av en undantagsbestämmelse i 1 § andra stycket två landstingskommuner. Stockholm, Göte-

borg och Malmö tillhör på grund av en annan undantagsbestämmelse i samma stycke inte landstingskommun.

Enligt 5 § LL utövas landstingskommuns beslutanderätt av landstinget medan förvaltning och verkställighet tillkommer landstingskommuns förvaltningsutskott och övriga nämnder. Förvaltningsutskottet är landstingskommunens styrelse (40 §). Förvaltningsutskottet leder förvaltningen av landstingskommunens angelägenheter och ombesörjer bl. a. verkställighet av landstingens beslut, om verkställigheten inte uppdragits åt annan (41 §). I 54 § erinras om att i fråga om utseende av nämnder för vissa i särskilda författningar angivna förvaltnings- eller verkställighetsbestyr gäller vad som är föreskrivet i varje särskilt fall. För handhavande av särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr i övrigt får landstingskommun tillätta de nämnder som behövs.

Förfarandet vid upprättande och fastställelse av regionplan

Enligt 131 § BL skall regionplan fastställas av Kungl. Maj:t sedan förslag upprättats av förbundsstyrelsen och antagits av förbundsfullmäktige. Har avvikande mening uttalats inom styrelsen eller fullmäktige eller har förbundsmedlem framställt erinran mot förslaget, får Kungl. Maj:t göra den avvikelse från detta som är befogad med hänsyn till sårmeningen. Vad som sagts nu gäller också i fråga om ändring i regionplan.

Kostnaderna för upprättande eller ändring av regionplan samt för regionplaneförbunds verksamhet i övrigt skall enligt 132 § BL förskjutas av förbundsmedlemmarna eller av statsmedel enligt vad Kungl. Maj:t bestämmer på förslag av förbundsfullmäktige. Sedan planen fastställts sker den slutliga fördelningen mellan förbundsmedlemmarna av kostnaderna — i den mån dessa inte bestrids med statsmedel — enligt grunder som på förslag av förbundsfullmäktige bestäms av Kungl. Maj:t efter vad som är skäligt med hänsyn till varje medlems nytta av planen. Fördelningen sker efter skatteunderlag, om inte omständigheterna föranleder annan fördelningsgrund. Enligt 2 § kungörelsen den 18 april 1958 (nr 163) angående statsbidrag till vissa plankostnader meddelar Kungl. Maj:t efter ansökan beslut om statsbidrag för regionplanekostnad i varje särskilt fall.

Skulle förbundsfullmäktige underlåta att vidta erforderliga åtgärder för upprättande av regionplan, får enligt 133 § BL Kungl. Maj:t förelägga fullmäktige viss tid inom vilken sådan plan skall vara underställd Kungl. Maj:ts prövning. Ställer fullmäktige sig inte föreläggandet till efterrättelse, får Kungl. Maj:t på förbundets bekostnad låta upprätta samt, efter hörande av fullmäktige och andra som frågan rör, fastställa regionplan. Också för ändring av regionplan får Kungl. Maj:t vidta motsvarande åtgärder, om ändring i planen är påkallad för regionplaneområdets ändamålsenliga utveckling eller till främjande av betydande allmänt intresse.

Enligt 149 § BL får särskild klagan inte föras över förbundsfullmäktiges förslag till regionplan. Erinringar mot beslutet får i stället framställas i fastställelseärendet.

Regionplans rättsverkningar

Om regionplans rättsverkan finns bestämmelser i 134 och 135 §§ BL. Regionplan skall tjäna till ledning vid upprättande av generalplan, stadsplan och byggnadsplan eller vid ändring av sådan plan och även annars vid reglering av bebyggelsen eller användningen i övrigt av mark inom planområdet. Är nybyggnad eller schaktning, fyllning, trädfällning eller annan därmed jämförlig åtgärd inom regionplaneområde beroende på prövning av myndighet, skall denna tillse att markens användning för sådant ändamål som avses i regionplanen inte försvåras. Härigenom får dock inte avsevärt men tillskyndas markens ägare utan att skälig ersättning ges. En del föreskrifter om rättsverkan av regionplan finns också i andra författningar. Enligt 4 § lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar får allmän väg inom område, som regionplan fastställts för, inte läggas så att planen motverkas. Enligt 4 § andra stycket lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar skall inom område, som regionplan finns fastställd för, planen tjäna till ledning vid utförande av vägföretag. Regionplan skall också enligt 19 kap. 13 § 2 mom. andra stycket lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet och 5 kap. 8 § 1 mom. lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad beaktas vid avstyckningsförrättning enligt dessa lagar.

Regionplaneringens läge inom vissa regioner

Huvudman för regionplaneringen i stockholmsområdet är Stockholmsstraktens regionplaneförbund. Regionplaneområdet omfattar alla kommuner i Stockholms län utom Almunge, Järna, Knutby, Turinge samt del av Knivsta. Till området hör dessutom Upplands-Bro kommun i Uppsala län.

Regionplan för stockholmstrakten har fastställts år 1960. År 1962 fattades beslut om att en revision av planen skulle företas. Arbetet med den nya planen pågår.

Regionplaneringen i göteborgstrakten bedrivs av Regionplaneförbundet för Göteborg med omgivningar. År 1963 färdigställdes ett regionplaneförslag. Förslaget har dock inte ställts ut till granskning. Andra organisationsformer än de nuvarande övervägs inom regionen.

I Malmöhus län bedrivs översiktlig planering av Sydvästra Skånes kommunalförbund, som omfattar kommunerna i kommunblocken i Malmö—Lundområdet, av Nordvästra Skånes kommunalförbund, som även omfattar vissa kommuner i kommunblock i Kristianstads län, av Sydöstra Skånes

samarbetskommitté, som också innefattar kommuner i kommunblock i grannlänet, samt av Mellanskånes planeringskommitté. Någon regionplanering i BL:s former äger alltså inte rum i detta län. Kommunalförbunden i västra Skåne avses skola utföra också annan verksamhet än markplanering. I sydöstra Skåne och Mellanskåne sker samarbetet på grundval av civilrättsliga avtal.

I Örebro län bedrivs bl. a. verksamhet av regionplanekaraktär av regionplanekontoret i Örebro som är ett organ hos landstinget i länet.

Planerna på ett storlandsting i stockholmsregionen

Storlandstingskommittén bildades genom beslut den 21 december 1963 av Stockholms stadskollegium och den 23 januari 1964 av Stockholms läns landstings förvaltningsutskott. Kommittén består av representanter för staden och landstinget och har till uppdrag att utreda frågan om att förena staden och landstingskommunen i ett gemensamt storlandsting, som skall ha hand om vissa förvaltningsuppgifter. Kommittén lade i betänkandet, avgivet den 16 maj 1966 till stadskollegiet och förvaltningsutskottet, fram ett principförslag till ett sådant samgående. Som beräknad tidpunkt för samgåendet angavs den 1 januari 1971. Huvudprinciperna i förslaget antogs av landstinget och stadsfullmäktige den 15 resp. den 20 juni 1966.

Storlandstinget skall enligt förslaget ta över alla de uppgifter som landstingskommunen nu har hand om samt motsvarande uppgifter som f. n. åvilar staden. Vidare avses att bl. a. den kollektiva trafiken, regionplaneringen, samordningen av planeringen för vattenförsörjning och avlopp, uppgifter på bostadsförsörjningens område samt eventuellt frågor rörande skolväsendet över grundskolan skall anförtros storlandstinget.

Den 7 april 1967 tillkallade jag efter bemyndigande av Kungl. Maj:t en sakkunnig för att i samråd med storlandstingskommittén och kommunalrättskommittén lägga fram förslag till författningsbestämmelser för ett storlandsting i Stockholms län.

I juli 1968 har den sakkunnige lagt fram förslag till lag om landsting för Stockholms län (SOU 1968: 37). Förslaget följer nära bestämmelserna i LL. Den sakkunnige utgår från att regionplaneringen skall vara en av storlandstingets uppgifter. Förslaget innehåller en bestämmelse om landstingskommunens kompetens som i viss mån avviker från motsvarande bestämmelse i LL och som är särskilt anpassad för storlandstingets speciella behov.

Principförslaget om storlandstinget innehåller utöver vad som sagts tidigare att man i avvaktan på storlandstingets bildande successivt skall foga in kommunal verksamhet, som lämpligen drivs på regional nivå, under en enhetlig ledning. Sålunda bör enligt förslaget KSL — som är ett kommunalförbund mellan staden och landstingskommunen med uppgift t. v. att vara

huvudman för samordning, utbyggnad och drift av det kollektiva trafiksystemet i stockholmsregionen — under en övergångstid bli huvudman också för regionplaneringen, den översiktliga planeringen för vattenförsörjning och avloppssystem samt regionala åtgärder för främjande av bostadsförsörjningen.

Samtidigt som principförslaget om storlandstinget antogs beslöt landstinget och stadsfullmäktige att storlandstingskommittén efter hörande av regionplaneförbundet skulle aktualisera frågor om de lagändringar och övriga åtgärder som är nödvändiga för att KSL skall kunna vara huvudman för regionplaneringen. Förbundsfullmäktige i regionplaneförbundet tillstyrkte den 22 juni 1966 att huvudmannaskapet för verksamheten flyttades över till KSL.

Framställningarna från stadsfullmäktige och förvaltningsutskottet

Till grund för framställningarna från Stockholms stadsfullmäktige och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott om åtgärder för att handläggningen av frågor om regionplan för stockholmstrakten skall kunna överföras till KSL ligger en utredning av storlandstingskommittén, dagtecknad den 16 januari 1967.

Kommittén hänvisar i utredningen till att viktiga uppgifter rörande stockholmsregionens utbyggnad har förts över till eller väntas bli överförda till landstingskommunalt huvudmannaskap — först i kommunalförbundets form och därefter i storlandstingets. Kommittén anför att det är mot denna bakgrund landstinget och stadsfullmäktige för sin del har beslutat att det sammanhållande elementet för de olika regionala aktiviteterna — regionplaneringen — skall inordnas under samma huvudman.

Ett ändrat huvudmannaskap torde enligt kommittén i praktiken inte komma att inkräkta på möjligheterna för olika länsdelar att bevaka sina speciella intressen. Visserligen kommer inte varje primärkommun att utse representanter till den beslutande församlingen men såväl inom KSL som inom ett blivande storlandsting kommer att finnas utrymme för en geografiskt allsidig belysning av de regionala planeringsfrågorna. Kommittén förutsätter att varje primärkommun som berörs skall få tillfälle att yttra sig innan regionplan antas. Härigenom garanteras sambandet mellan den översiktliga markplaneringen och kommunernas planering.

Kommittén konstaterar att enligt BL frågor om regionplan skall handläggas av ett regionplaneförbund — dvs. ett förbund av primärkommuner — och att det därför enligt gällande lag är uteslutet att till KSL och sedermera storlandstinget föra över regionplaneförbundets uppgifter — i vart fall om planeringen skall ske med statliga bidrag och regionplanen skall

få den auktoritet som följer med en fastställelse. Om KSL skall bli huvudman för regionplaneringen krävs därför lagändring.

De intressen som ligger bakom BL:s bestämmelser om förbunds bildning, ordförandeval och förbundsordningens innehåll torde enligt kommitténs mening få anses tillgodosedda även om regionplaneringen skulle föras över till KSL eller till ett storlandsting. I den mån garantier finns för att regionplanearbetet kan bedrivas effektivt i en landstingskommuns regi eller av ett på frivillig grund bildat kommunalförbund mellan landstingskommun och stad som inte tillhör landstingskommun torde staten inte ha anledning att ställa upp hinder för det eller underlåta att lämna bidrag till verksamheten. De statliga intressena beträffande den regionala planeringen tillgodoses f. n. i praktiken mindre genom BL:s formföreskrifter om ordförandeval m. m. än genom det samråd i planeringsfrågorna som sker mellan statliga länsmyndigheter och ämbetsverk på ena samt interkommunala organ med planeringsuppgifter på den andra sidan. Ett ändrat huvudmannaskap kommer självfallet inte att innebära någon ändring i detta avseende.

Mycket talar enligt kommitténs mening för att landstingskommunerna i framtiden bör svara för den översiktliga bebyggelseplaneringen inom landstingskommunens område. Emellertid torde en ändring av BL i denna riktning inte kunna ske utan ett tidskrävande förberedelsearbete. Tills vidare kunde övervägas att ge Kungl. Maj:t möjlighet att efter prövning i varje särskilt fall anförtro regionplaneringen åt ett landsting eller ett kommunalförbund av samma typ som KSL. Lagtekniskt skulle detta kunna lösas genom en bestämmelse i BL enligt vilken Kungl. Maj:t får medge landstingskommun eller kommunalförbund mellan landstingskommun och stad som inte tillhör landstingskommun att handlägga frågor om regionplanering. Kommittén har emellertid inte ansett sig böra föreslå lagstiftningsåtgärder av vidare omfattning än som behövs nu för att det skall bli möjligt att samordna de regionalt-kommunala uppgifterna i stockholmsregionen under en huvudman. Lämpligheten av generellt verkande regler ankommer det på statsmakterna att bedöma. Inte heller synes förslag böra läggas fram nu om kompetensområdet för ett blivande storlandsting. Lagstiftning härom bör ske i samband med lagstiftningen om storlandstinget.

Kommittén har därför utarbetat ett förslag till en särskild författning för regionplaneringens administration m. m. i stockholmstrakten vilket direkt tar sikte på att till KSL föra över huvudmannaskapet för regionplaneringen och därigenom åstadkomma en administrativ samordning av nuvarande regionalt-kommunala arbetsuppgifter. Enligt förslaget får Kungl. Maj:t förordna att regionplanefrågorna i Stockholms stad och övriga kommuner i Stockholms län skall handläggas av ett kommunalförbund mellan staden och landstingskommunen. Har sådant förordnande meddelats, skall i fråga om förbunds bildning och handläggning av frågor angående region-

plan KFL tillämpas i stället för regleras i 128 §, 129 § första stycket samt 131 och 132 §§ BL. Regionplan och ändring i regionplan skall enligt förslaget antas av förbundsfullmäktige i kommunalförbundet. Kungl. Maj:t skall fastställa planen eller ändringen och får därvid göra de avvikelser som kan anses befogade med hänsyn till särmening som kommit fram i den nämnd inom kommunalförbundet som upprättar förslag till regionplan, i förbundsstyrelsen eller i förbundsfullmäktige eller som uttalats av kommun inom regionplaneområdet. Omfattar regionplaneområdet vid tidpunkten för förordnandet kommun eller del av kommun utanför Stockholms län utfärdar Kungl. Maj:t de bestämmelser som behövs för handläggning av regionplanefrågor som berör den kommunen. Kostnaderna för att upprätta och ändra regionplan skall i den mån de inte täcks av statsbidrag delas mellan förbundsmedlemmarna efter skatteunderlag eller när det gäller kommun utanför länet enligt grunder som Kungl. Maj:t föreskriver.

Kommittén föreslår också ändringar i KSL:s förbundsordning. Enligt detta förslag skall särskild nämnd inom KSL ombesörja förvaltning och verkställighet av förbundets uppgifter enligt BL, BS och särskilda bestämmelser som gäller för regionplaneringen i stockholmstrakten. Förbundsstyrelsen skall svara för förvaltning och verkställighet i övrigt.

Förslaget berör också frågor om upplösning och likvidation av stockholmstraktens regionplaneförbund samt vissa personalfrågor.

Departementspromemorian

I promemorian betonas inledningsvis att samhällsutvecklingen skapat ett ökat behov av fysisk översiktsplanering och att det sedan länge varit ett önskemål att bl. a. finna effektiva former för regionplaneringen. Vidare belyses utvecklingen av arbetet på att skapa lämpliga former för kommunal samverkan i stockholmsregionen. Det konstateras, att man torde kunna utgå från att ett storlandsting kommer till stånd och att detta får befogenhet att handlägga regionplanefrågor.

Det är enligt promemorian tydligt att tillskapandet av storlandstinget kräver omfattande organisatoriska förberedelser. Ett viktigt led i dessa förberedelser är att till KSL föra flera av de uppgifter som sedermera skall ankomma på storlandstinget och att inom ramen för KSL bygga upp en organisation lämpad att i huvudsakligen oförändrat skick föras över till storlandstinget. Som huvudmän för KSL och det blivande storlandstingets har funnit är det från dessa synpunkter ändamålsenligt att handläggningen av regionplanefrågorna i stockholmsregionen förs över till KSL.

På grund av det anförda bör enligt promemorian en lagändring företas som gör det möjligt att anförtro handläggningen av regionplanefrågorna i

stockholmsregionen till KSL. Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1969. Frågan om huvudmannaskapet för regionplaneringen kommer visserligen att i andra sammanhang prövas från en vidare synpunkt än som här kan ske. Utan att föregripa resultatet av en sådan kommande prövning bör man emellertid redan nu kunna öppna en möjlighet att föra upp handläggningen av regionplaneringen på sekundärkommunal nivå också i andra regioner när det är motiverat av kommunala samverkansbehov och andra organisatoriska förhållanden motsvarande dem som föreligger i stockholmsregionen. Frågan om att föra upp regionplaneringen på landstingskommunal nivå bör vara beroende av en prövning från fall till fall av Kungl. Maj:t. Vid prövningen torde särskilt beaktas de berörda primärkommunernas inställning i frågan.

I promemorian föreslås således att Kungl. Maj:t ges befogenhet att förordna att frågor om regionplan skall handläggas av landstingskommun eller av kommunalförbund mellan landstingskommuner eller mellan en eller flera landstingskommuner och stad som inte tillhör landstingskommun.

Stockholmstraktens regionplaneområde är inte identiskt med länet, dvs. KSL:s verksamhetsområde. En kommun inom regionplaneområdet ligger utanför länet och några kommuner i länet hör inte till regionplaneområdet. Sistnämnda kommuner ingår helt eller delvis i kommunblock som även innefattar områden i angränsande län. Den föreslagna befogenheten för landstingskommun eller kommunalförbund att handlägga regionplanefrågor bör enligt promemorian i fråga om den lokala anknytningen inte utformas på annat sätt än landstingskommuns resp. kommunalförbunds kompetens i övrigt. Regionplaneringen måste alltså ske för landstingskommunens resp. förbundets område. Det innebär att verksamheten inte får inskränkas till viss del av området eller utsträckas utanför området. Detta bör komma till uttryck genom att som förutsättning för förordnande om regionplanering i landstingskommuns eller kommunalförbunds regi anges att regionplaneområdet omfattar samtliga kommuner inom den eller de landstingskommuner som berörs av förordnandet. För stockholmsregionens del betyder det dels att regionplaneområdet måste utsträckas till att omfatta också de kommuner i Stockholms län som f. n. inte ingår i området, dels att den kommun som ligger utanför länet men f. n. tillhör regionplaneområdet måste uteslutas ur detta. Som en övergångsanordning i avvaktan på förestående länsgränsjusteringar synes detta enligt promemorian inte behöva innebära någon avsevärd nackdel. I den mån regionplanefrågor som berör den förstnämnda gruppen av kommuner uppkommer måste frågorna lösas efter samråd med övriga kommuner i kommunblocket, dvs. kommuner utanför KSL. Kungl. Maj:t bör meddela föreskrift härom i samband med förordnande för KSL att handlägga regionplanefrågorna. Forsatt samarbete i regionplanefrågor med den kommun utanför länet som f. n. hör till regionplaneområdet kan t. v. komma till stånd i andra former än som föreskrivs

i byggnadslagstiftningen. Genom en sådan lösning föregrips inte kommande ställningstaganden till justeringar av länsgränser.

I promemorian sägs att tillräckliga skäl inte föreligger för att Kungl. Maj:t utser ordförande i kommunalförbund som fått förordnande att ha hand om regionplanering. Inte heller behövs enligt promemorian någon motsvarighet till föreskriften att länsstyrelsen beslutar om förbundsordning eller ändring i denna om enighet inte uppnås. Motsvarighet till dessa bestämmelser för landstingskommun som har hand om regionplanering är utesluten. Det finns enligt promemorian inte heller skäl att komplicera de nya reglerna med särskilda föreskrifter som skulle hindra upplösning av kommunalförbund eller utträde av medlem.

Befogenhet för Kungl. Kungl. Maj:t att vid fastställelse av regionplane-förslag avvika från förslaget — som f. n. föreligger bl. a. om förbundsmedlem gjorts erinran mot förslaget — bör när landstingskommun eller kommunalförbund upprättat förslag finnas också om kommun inom regionplaneområdet gjort erinran.

I landstingskommun och kommunalförbund bör enligt promemorian förslag till regionplan upprättas av en regionplanenämnd. Det bör föreligga valfrihet mellan att tillsätta en särskild regionplanenämnd och att låta förvaltningsutskottet resp. förbundsstyrelsen eller annan befintlig nämnd vara regionplanenämnd.

Bestämmelserna i BL om hur vissa kostnader skall förskjutas och fördelas mellan förbundsmedlemmarna bör enligt promemorian i fråga om kommunalförbund bli tillämpliga bara på kostnader för upprättande och ändring av regionplan. Några motsvarande bestämmelser för landstingskommun som handlägger regionplanefrågor kommer inte i fråga. Sådan landstingskommuns möjligheter att få förskott av statsmedel för regionplanekostnader torde böra närmare regleras av Kungl. Maj:t.

Remissyttrandena

Remissinstanserna har nästan genomgående uppfattningen att huvudmannaskapet för regionplaneringen i stockholmsregionen bör kunna föras upp på landstingskommunal nivå. En avvisande inställning till departementspromemorians förslag i dess helhet redovisas emellertid av *lantmäteristyrelsen*, *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *drätselkammaren i Malmö*, *Sydvästra Skånes kommunalförbund* och *styrelsen för Södra Hallands kommunalförbund*. *Kommunalfullmäktige i Saltsjöbaden* avstyrker uttryckligen att huvudmannaskapet för regionplaneringen i stockholmsregionen förs över till KSL. *Stadsfullmäktige i Södertälje* och *kommunalfullmäktige i Järna* anmäler tveksamhet inför förslaget.

Majoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet stryker un-

der vad som sägs i departementspromemorian om ett ökat behov av fysisk översiktsplanering och ett skärpt krav på instrumenteten för en sådan planering. Det framstår enligt majoritetens mening som särskilt angeläget att med hänsyn till de föreliggande akuta behoven nu tillgodose dessa önskemål för stockholmsregionen. Från dessa synpunkter innebär förslaget om möjlighet till ändrat huvudmannaskap för regionplaneringen påtagliga fördelar. Majoriteten tillstyrker därför sådana ändringar i byggnadslagstiftningen som syftar till att i avbidan på att storlandstinget bildas göra det möjligt att övergångsvis anförtro handläggningen av regionplanefrågorna i stockholmsregionen till KSL.

De remissinstanser som avstyrker förslaget i denna del anser att frågan om ändrat huvudmannaskap för regionplaneringen bör tas upp i ett senare sammanhang och prövas från en vidare synpunkt. *Lantmäteristyrelsen* framhåller sålunda att man bör avvakta ett principiellt ställningstagande till hur den översiktliga bebyggelseplaneringen inom ett län skall bedrivas innan en lagändring sker. I stockholmstrakten kan under en övergångstid KSL och sedermera storlandstinget om man så önskar ta över regionplaneringen utan stöd av bestämmelser i BL. Det får visserligen till konsekvens att blivande regionplan inte kan fastställas men värdet av en fastställelse är enligt styrelsen begränsat. *Kommunalfullmäktige i Saltsjöbaden* befarar att köpingens möjligheter att öva inflytande på regionplaneringen i hög grad minskar om denna förs över på KSL.

Stadsfullmäktige i Östhammar tillstyrker förslaget under förutsättning att samtliga kommuner blir representerade i den beslutande församlingen. Vikten av en allsidig representation för landstingskommunens olika delar och av goda förbindelser mellan regionplaneorganen och de primärkommunala planeringsorganen betonas av *stadsfullmäktige i Djursholm, Ny-näshamn* och *Solna* samt *kommunalfullmäktige i Sollentuna* och *kommunalnämnden i Tyresö*. *Kommunalfullmäktige i Almunge*, som i och för sig tillstyrker landstingskommunal regionplanering i stockholmsregionen, hemställer, att kommunen — med hänsyn till att den tillhör Uppsala kommunblock — bereds lagliga möjligheter att stå utanför regionplanearbetet i stockholmsregionen, om deltagande i arbetet skulle aktualiseras före kommunens sammanläggning med Uppsala stad.

Majoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet anför att det givetvis är väsentligt att de primärkommunala intressena inte i detta sammanhang lider någon opåkallad inskränkning. Såvitt majoriteten kunnat finna har emellertid dessa planintressen i rimlig omfattning tillvaratagits i promemorieförslaget, bl. a. genom den möjlighet som öppnats för Kungl. Maj:t att göra avvikelse från förslag till regionplan i den mån erinran mot förslaget framställts av kommun eller samhälle inom regionplaneområdet.

Länsstyrelsen i Uppsala län, överlantmätaren i länet, stadsfullmäktige i Uppsala samt *kommunalfullmäktige i Norra Hagunda* och *Bälinge* kommu-

ner betonar vikten av att primärkommuner och samarbetsnämnder för kommunblock vid eller i gränsen till Stockholms län får tillfälle att utöva inflytande på regionplaneringen i länet. Erinran från sådan kommun eller sådan samarbetsnämnd bör vid fastställelseprövningen tillmätas samma betydelse som erinran från kommun inom regionplaneområdet. *Överlantmätaren* föreslår att i BS ges en uttrycklig bestämmelse att grannkommun alltid skall beredas tillfälle att yttra sig över regionplaneförslag.

I frågan om möjlighet bör öppnas att också i andra regioner än stockholmsregionen anförtro regionplaneringen åt landstingskommun eller kommunalförbund i vilket landstingskommun ingår är remissopinionen delad.

Ett stort antal remissinstanser avstyrker förslaget i denna del, nämligen *riksrevisionsverket*, *bostadsstyrelsen*, *lantmäteristytrelsen* och *länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Malmöhus, Hallands och Örebro län* samt en majoritet inom *styrelsen för Svenska kommunförbundet*. *Länsstyrelserna i Älvsborgs och Gävleborgs län* anser att de föreslagna reglerna i vart fall f. n. inte bör tillämpas annat än inom stockholmsregionen.

Planverket, *vägverket*, *länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus* samt *Västmanlands län*, en minoritet inom *styrelsen för Svenska kommunförbundet* och *Svenska landstingsförbundet* tillstyrker förslaget i denna del. Också *naturvårdsverket* tillstyrker förslaget men betonar vikten av att en kommande allmän prövning av frågorna om handläggningen av samhällsplaneringen sker för landet i dess helhet.

De kommunala organ, länsmyndigheter och andra instanser som yttrat sig till länsstyrelserna över förslaget till en generell lösning intar följande ståndpunkter. I Stockholms län tillstyrker alla utom *kommunalfullmäktige i Almunge* och *Saltsjöbaden*, medan tveksamhet uttalas av ett par andra kommuner. I Uppsala län avstyrker *länsarkitekten*, *överlantmätaren*, *stadsfullmäktige i Uppsala*, *kommunalfullmäktige i Norra Hagunda* och *Bälinge* samt *Upplands-Bro kommunalfullmäktiges kommitté för betänkan-* den medan *vägförvaltningen* och *kommunalfullmäktige i Oland* tillstyrker. I Södermanlands län tillstyrker alla utom *stadsfullmäktige i Mariefred*. I Malmöhus län tillstyrker *länsarkitekten*, *landstingets förvaltningsutskott* och *Sydöstra Skånes samarbetskommitté* förslaget medan *drätselkammaren i Malmö* och *Sydvästra Skånes kommunalförbund* avstyrker. I Hallands län tillstyrker *landstingets förvaltningsutskott* och en *samarbetsnämnd* förslaget medan övriga avstyrker. I Göteborgs och Bohus län tillstyrker alla förslaget med vissa reservationer. I Älvsborgs län tillstyrker alla. I Örebro län tillstyrker *landstingets förvaltningsutskott*, *lantbruksnämnden* och *skogsvårdsstyrelsen* förslaget medan övriga avstyrker. I Västmanlands län tillstyrker alla. I Gävleborgs län tillstyrker *landstingets förvaltningsutskott* förslaget medan övriga avstyrker.

Praktiskt taget alla remissinstanser som avstyrker förslaget anför som huvudskäl eller enda skäl för sin ståndpunkt att pågående eller avslutade utredningar som kan inverka på frågan om ändrat huvudmannaskap inte bör föregripas genom en lösning av det slag som föreslås i departementspromemorian. *Majoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet* anför sålunda att man visserligen vitsordar att det föreligger behov även utanför stockholmsområdet av regionplanering i andra former än dem byggnadslagstiftningen nu anvisar. Exempel på sådan pågående regionplanering har också anförts i promemorian. Majoriteten anser det dock vara nödvändigt att länsdemokratiutredningens betänkande samt ställningstagandet till länsförvaltningens organisation avvaktas. Dessutom föreligger risk för att man föregriper den utredning som i dessa delar anförtrots byggnadslagstiftningskommittén. Storlandstingskommittén vars utredning låg till grund för framställningarna till Kungl. Maj:t av stadsfullmäktige i Stockholm och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott, föreslog heller inte lagstiftningsåtgärder i vidare omfattning än som behövs nu för att kunna samordna de regionalt-kommunala uppgifterna i stockholmsregionen under en huvudman. Ungefär samma synpunkter utvecklas på följande sätt av *länsstyrelsen i Malmöhus län*.

Ett överförande av regionplaneringen från primärkommunala till landstingskommunala organ innebär ett sådant kommunalrättsligt principiellt ställningstagande att det inte bör göras genom en delreform i BL. Dessa frågor bör lösas i samband med att ställning tas till dels de frågor som skall behandlas av de sakkunniga som skall se över byggnadslagstiftningen, dels frågorna om en ny länsindelning och länsstyrelsernas organisation och dels de frågor som länsdemokratiutredningen har att framlägga förslag om.

Lantmäteristyrelsen framhåller att de skäl som anføres i departementspromemorian för en lösning som avser andra områden än stockholmsregionen är knapphändiga. Också *länsstyrelserna i Hallands och Örebro län* anser att tillräckliga skäl för en generell lösning inte har anförts. *Lantmäteristyrelsen* finner att förslaget kommer att medföra en inte önskad stelhet i och med att regionplaneområdena binds till nu gällande gränser för län och landstingskommuner. Skall reformen genomföras bör det ske med den uttryckliga motiveringen att det rör sig om försöksverksamhet och det bör övervägas att tidsbegränsa förordnandena på lämpligt sätt. En sådan försöksverksamhet synes i och för sig värdefull.

Enligt *länsstyrelsen i Uppsala län* finns det anledning att anta att promemorians förslag inte svarar mot något större praktiskt behov utanför stockholmsregionen. Däremot kan vissa nackdelar befaras. Med en landstingskommunal planering kan risk uppkomma att regionplaneringen kommer att omfatta områden för vilka de administrativa gränserna blir styrande och inte det reella planeringsbehovet. Olämpligt torde också vara, att olika organisatoriska lösningar kan komma till stånd inom skilda delar av landet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller att BL:s regler om översiktlig planering visat sig vara otillfredsställande och att nya former för denna planering prövas på allt fler håll i landet. I Skåne har primärkommunerna funnit den lämpligaste organisationsformen för regionplanering vara kommunalförbundet eller samarbete grundat på civilrättsliga avtal. Alla de för en region gemensamma uppgifterna kan sammanföras hos en huvudman som då kan ombesörja såväl markplanering som annan planering och även drift av kommunal verksamhet. Länsstyrelsen och olika länsorgan deltar i verksamheten i samordnande syfte. Primärkommunerna har både vilja och förmåga att handlägga frågorna. En tillfredsställande organisation för den översiktliga planeringen kan således komma till stånd utan de i promemorian föreslagna ändringarna i BL.

Länsstyrelsen i Västmanlands län vill inte motsätta sig promemorians förslag men förutsätter, att Kungl. Maj:t endast med stor försiktighet kommer att använda sig av möjligheten att anförtro regionplaneringen åt sekundärkommun och att så sker endast i fall där primärkommunerna är ense om åtgärden.

De remissinstanser som tillstyrker förslaget anser att de föreslagna alternativa formerna för huvudmannskapet kan vara ägnade att förstärka regionplaneringen och underlätta plangenomförandet.

Minoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet anför att en intensifierad planering på regional nivå tränger sig fram med oemotståndlig kraft. Samtidigt sker också en systematisk utbyggnad av den statliga, regionala planeringen, vilket får som konsekvens en försvagning av den kommunala självstyrelsen. Kommunen får i allt mer ökad utsträckning ensidigt ta de ekonomiska och övriga konsekvenserna av den statliga planeringen, vars bindande karaktär oavbrutet kommer att utvecklas. I denna situation är det angeläget att skapa ett instrument för regional planering på det kommunala planet. Därvid är landstinget, som är ett organ direkt underställt folket i val, den naturliga arbetsformen. Det har egen beskattningsrätt och en organisation som kan byggas ut. Dess arbetsformer måste självfallet anpassas till den nya arbetsuppgiften. Genom att förstärka det kommunala inflytandet på regional nivå slår man vakt om självstyrelsetanken och lekmannainflytandet. Minoriteten erinrar om att promemorians förslag inte innebär att man nu binder sig för åtgärder av aktuell natur. Innebörden är att man öppnar möjligheten för en framtida anpassning till de krav på regional samverkan som utvecklingen kan påfordra. Det blir sålunda fråga om en prövning av Kungl. Maj:t från fall till fall med beaktande av de berörda kommunernas synpunkter.

Landstingsförbundets styrelse har en liknande uppfattning och anför.

Det ökade planeringsbehovet bör enligt förbundsstyrelsens uppfattning tillgodoses under sådana organisatoriska och administrativa former att den kommunala självstyrelsen på såväl primär- som sekundärkommunal nivå blir bestämmande. Den i promemorian föreslagna lösningen för region-

planeringens utvidgning att omfatta även andra huvudmän än primärkommuner kan landstingsförbundets styrelse helt ansluta sig till. Som också föreslås i promemorian bör dessa möjligheter inte endast gälla för stockholmsregionen utan även kunna ha giltighet för andra områden i landet med liknande samverkansbehov.

Länsarkitekten i Malmöhus län anser att förslaget är av värde för Skånes del, då den översiktliga planläggning som bedrivs inom kommunalförbunden och de andra samarbetsorganisationerna effektivt kunde samordnas på landstingskommunal basis.

Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott framhåller att landstingskommunerna redan har ansvaret för planeringen inom vissa områden, t. ex. inom sjukvården. Det torde vara lämpligt att — där det är ändamålsenligt att samordna sjukvårdsplaneringen med den övriga regionplaneringen — landstingskommunen får ett mera direkt inflytande på övrig regionplanering. Också *länsstyrelsen i Örebro län* — som emellertid avstyrker förslaget av andra skäl — anser att det är angeläget att skapa reglerade former för planeringen som medför att den ekonomiska och fysiska planeringen integreras och att ansvaret för den översiktliga fysiska planeringen blir helt klarlagt. Liknande synpunkter anlägger *länsstyrelsen i Malmöhus län* — som emellertid också avstyrker förslaget — och *stadsfullmäktige i Göteborg*. *Örebro läns landstings förvaltningsutskott* betonar att det inom ett flertal landstingskommuner i och för sig skulle vara lika naturligt som inom det blivande storlandstinget för Stockholms län att landstinget blev huvudman för regionplaneringen. I den mån landstingskommunerna är beredda att skaffa och utveckla den erforderliga planeringsorganisationen bör hinder inte möta för sekundärkommunerna att påta sig huvudmannaskapet för regionplaneringen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, stadsfullmäktige i Göteborg, Göteborgs och Bohus läns landstings förvaltningsutskott, länsarkitekten i Hallands län och styrelsen för Södra Hallands kommunalförbund framhåller att förslaget inte kan tillämpas för Västsveriges del på grund av den landstingskommunala indelning som råder där. *Länsstyrelsen* vill emellertid med hänsyn till syftet med de föreslagna ändringarna och till angelägenheten av att de kan träda i kraft den 1 januari 1969 inte ifrågasätta en omarbetning av förslaget i detta sammanhang. *Stadsfullmäktige i Göteborg* förordar däremot en omarbetning så att förslaget också kan tillämpas i en sådan region som göteborgsregionen. *Förvaltningsutskottet* har samma inställning och anser sålunda att också delar av en eller flera landstingskommuner bör kunna bli föremål för regionplanering i landstingskommunal regi. Också *Hallands läns landstings förvaltningsutskott* sätter i fråga om landstingskommunalt huvudmannaskap skall få förekomma endast om regionplaneområdet omfattar samtliga primärkommuner inom en landstingskommun. Den innebörd som den landstingskommunala kompetensen getts i rätts-

praxis synes inte utesluta att landstingskommun kan vara huvudman för regionplanering, även om landstingskommunen delas på flera regionplaneringsområden eller om regionplanering aktualiseras endast för en del av landstingskommunens område.

Departementschefen

Samhällsutvecklingen har skapat ett ökat behov av fysisk översiktsplanering och skärpt kraven på instrumenten för sådan planering. Nuvarande regler om regionplanering är emellertid inte helt ändamålsenliga. Ett uttryck för detta är att fastställda regionplaner finns endast i mycket begränsad omfattning och att den interkommunala fysiska planeringen på flera håll i stället sker i former som inte är lagreglerade. Det har därför sedan länge varit ett önskemål att finna effektivare former för regionplaneringen. 1951 års byggnadsutredning fick genom beslut år 1957 i uppdrag att föreslå åtgärder för att få till stånd samordning i organisationen av regionplanearbetet och genomföra förenklingar i själva planinstitutet (1958 års riksdagsberättelse K: 13 s. 107). Detta arbete kom inte att slutföras. Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 29 mars 1968 har jag den 26 april 1968 tillkallat sju sakkunniga för översyn av byggnadslagstiftningen. I direktiven sägs att möjligheter att uppdra regionplaneringen åt annan huvudman än ett regionplaneförbund, dvs. förbund av primärkommuner, bör finnas.

Inom stockholmsregionen har frågan om formen för den kommunala samverkan över huvud taget länge varit aktuell. Redan år 1947 väcktes av 1944 års kommitté för kommunal samverkan tanken på ett s. k. storlandsting för regionen som skulle ha — utöver sedvanliga landstingsuppgifter — uppgiften att upprätta regionplan för Storstockholm och verka för dess genomförande (SOU 1947: 30). När riktlinjerna för den nu pågående reformen av den kommunala indelningen fastställdes (prop. 1961: 180, KU 1962: 1, rskr 64) anfördes att kommunindelningsfrågorna i stockholms-, göteborgs- och malmöregionerna fick lösas efter andra principer än som vid tillfället slogs fast för landet i övrigt (prop. 180 s. 93). Kungl. Maj:ts planer för länens indelning i kommuner (jfr. SFS 1964: 162) omfattar inte Stockholm.

De nu aktuella planerna på ett samgående den 1 januari 1971 mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun syftar till att lösa flera viktiga kommunala samverkansfrågor. Ett led i planerna är att regionplaneringen för hela regionen efter samgåendet skall handhas av landstingskommunen. Förslag till författning för landstinget efter samgåendet har upprättats av en statlig utredningsman. I förslaget, som remissbehandlas f. n., förutsätts att landstingskommunen skall handha regionplaneringen. Jag räknar med att proposition på grundval av förslaget kommer att avlätas till 1969 års riksdag.

Man kan förutsätta att samgåendet mellan staden och landstingskommunen kommer att ske enligt planerna. Departementspromemorians förslag innebär bl. a. att landstingskommunen efter samgåendet kan bli huvudman för regionplaneringen. Bara någon enstaka remissinstans har velat motsätta sig att regionplaneringen i stockholmsregionen skall kunna föras över till KSL eller, senare, den blivande landstingskommunen. En sådan ordning kan innebära en ändamålsenlig lösning av flera av de särskilda kommunala samverkansproblem som föreligger i stockholmsregionen och jag förordar därför att förslaget genomförs.

Som tidigare nämnts är utgångspunkten att samgåendet mellan Stockholms stad och landstingskommunen skall ske den 1 januari 1971. Det är tydligt att samgåendet måste föregås av omfattande organisatoriska förberedelser. Ett viktigt led i dessa förberedelser är att till KSL föra flera av de uppgifter som sedermera skall ankomma på landstingskommunen och att inom ramen för KSL bygga upp en organisation lämpad att i huvudsakligen oförändrat skick föras över till denna. Som huvudmännen för KSL och den blivande landstingskommunen har funnit och som framhålls i departementspromemorian torde det vara från dessa synpunkter ändamålsenligt att handläggningen av regionplanefrågorna i stockholmsregionen snarast förs över till KSL. Möjlighet bör alltså öppnas att göra också KSL till huvudman för regionplanefrågor.

I departementspromemorian föreslås att också i andra regioner regionplaneringen skall kunna handhas på landstingskommunal nivå, när det är motiverat av kommunala samverkansbehov och andra organisatoriska förhållanden motsvarande dem som föreligger i stockholmsregionen. Förslaget avsåg inte att föregripa den prövning från en vidare synpunkt av frågan om huvudmannaskapet för regionplaneringen som kommer att ske i annat sammanhang.

Under remissbehandlingen har emellertid förslaget i den här delen på några håll uppfattats som ett principiellt ställningstagande i denna fråga. På grund bl. a. av remissutfallet står det vidare klart att det praktiska behovet av att genomföra förslaget är starkt begränsat. Jag är av den uppfattningen att ett principiellt ställningstagande i frågan inte bör göras nu. För att ingen tvekan skall behöva råda om att ett sådant kommer att anstå bör förslaget i denna del inte genomföras.

Jag föreslår alltså att särskilda regler ges som möjliggör att anförtro regionplaneringen i stockholmsregionen åt KSL eller, om Stockholms stad inträder i landstingskommunen, åt denna. Det bör bero på Kungl. Maj:ts förordnande om regionplaneringen skall anförtros KSL resp. landstingskommunen.

Frågan om landstingskommuns allmänna kompetens att för planering och samordning vidta åtgärder som hänför sig bara till en del av landstingskommunen utreds f. n. inom kommunalrättskommittén (1966 års riksdags-

berättelse In: 5 s. 370). För stockholmsregionens del har motsvarande fråga behandlats av den utredningsman som lagt fram förslag till lagbestämmelser för landstinget i Stockholms län efter samgåendet. Med hänsyn härtill bör ifrågavarande bestämmelser — som föreslagits i departementspromemorian och godtagits av remissinstanser med anknytning till Stockholmsregionen — utformas så att som förutsättning för att KSL resp. landstingskommunen skall få ha hand om regionplaneringen skall gälla att regionplaneområdet motsvarar den blivande landstingskommunens område. Det betyder dels att regionplaneområdet, vars omfattning bestäms av Kungl. Maj:t, måste utsträckas till att omfatta också de kommuner i Stockholms län som f. n. inte ingår i området, dels att den kommun som ligger utanför länet men f. n. tillhör regionplaneområdet måste uteslutas ur detta. Som en övergångsanordning i avvaktan på förestående länsgränsjusteringar synes detta inte behöva innebära någon avsevärd nackdel. I den mån regionplanefrågor berör den förstnämnda gruppen av kommuner måste frågorna lösas i samråd med övriga kommuner i kommunblocket, dvs. kommuner utanför KSL. Kungl. Maj:t kan meddela föreskrift härom i samband med förordnande för KSL att handlägga regionplanefrågor. Några lagbestämmelser i syfte att säkerställa sådant samråd — några remissinstanser har föreslagit bestämmelser av det slaget — torde därför inte behövas. Fortsatt samarbete med den kommun utanför länet som f. n. hör till regionplaneområdet kan tills vidare komma till stånd i andra former än som föreskrivs i lagstiftningen.

Tillräckliga skäl för att Kungl. Maj:t — i likhet med vad som gäller i fråga om regionplaneförbund — utser ordförande i KSL, om förbundet fått förordnande att ha hand om regionplaneringen, synes inte föreligga. Eftersom för sådant förordnande måste förutsättas enighet mellan förbundsmedlemmarna i fråga om formerna för regionplaneverksamheten, synes inte heller behövas någon motsvarighet till föreskriften att länsstyrelsen beslutar om förbundsordningen eller om ändring i denna om enighet inte uppnås. Motsvarighet till dessa bestämmelser för landstingskommunen är utesluten. Det synes inte heller finnas skäl att komplicera de nya reglerna med särskilda föreskrifter som skulle hindra upplösning av kommunalförbundet eller utträde av medlem.

Förslag till regionplan upprättas i regionplaneförbund av förbundsstyrelsen. I KSL eller landstingskommunen bör förslag upprättas av en regionplanenämnd. Det bör föreligga valfrihet mellan att tillsätta en särskild nämnd som regionplanenämnd eller att låta förvaltningsutskottet resp. förbundsstyrelsen eller annan befintlig nämnd vara regionplanenämnd. För särskilt tillsatt regionplanenämnd bör bestämmelserna om landstingskommuns förvaltningsutskott resp. kommuns styrelse i huvudsak äga motsvarande tillämpning.

Att förslag till regionplan skall upprättas av regionplanenämnden inne-

bär inte att styrelsen i KSL eller landstingskommunen skall kopplas bort från beredningsförfarandet, om annan nämnd än styrelsen är regionplanenämnd. Beredning av ärendet om förslag till regionplan skall alltid i sista hand ske i styrelsen.

Befogenhet för Kungl. Maj:t att vid fastställelse av regionplaneförslag avvika från förslaget — som f. n. föreligger bl. a. i fall då förbundsmedlem gjort erinran mot förslaget — bör när landstingskommun eller kommunalförbund upprättat förslag finnas också om kommun inom regionplaneområdet gjort erinran. Att som några remissinstanser föreslagit utsträcka denna verkan till yttrande från vissa kommuner utanför regionplaneområdet eller från samarbetsnämnd för kommunblock i eller vid gränsen till området skulle däremot enligt min mening föra för långt. Det intresse som man velat tillgodose genom detta förslag torde bli tillräckligt beaktad genom det samrådsförfarande som jag berört tidigare.

Har avvikande mening i fråga om antaget förslag till regionplan uttalats inom regionplanenämnd, bör sådan särmening liksom fallet är med särmening som uttalats inom styrelsen i regionplaneförbund kunna föranleda avvikelse från planförslaget. Detsamma bör gälla om särmening uttalats inom styrelsen i KSL eller landstingskommunen, om styrelsen inte är regionplanenämnd.

I fråga om regionplanekostnaderna bör BL:s regler för regionplaneförbund i 132 § äga motsvarande tillämpning på KSL. Någon motsvarighet till dessa regler för landstingskommunen kommer inte i fråga. Vidare bör bestämmelserna i 133 § BL om förfarandet i fall då regionplaneförbund underlåter att upprätta förslag till regionplan eller till ändring i regionplan och bestämmelserna i 149 § första stycket första punkten om talan mot beslut om regionplan äga motsvarande tillämpning, när KSL eller landstingskommunen har hand om regionplanefrågorna.

Jag föreslår att särbestämmelserna för handläggningen av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län utformas i enlighet med vad jag har anfört nu. De bör träda i kraft den 1 januari 1969.

Reglerna bör inte belasta BL utan ges i en särskild lag. I BL bör endast sägas att för handläggningen av dessa frågor finns särskilda bestämmelser. I övrigt gäller givetvis de allmänna bestämmelserna om regionplan också för stockholmsregionen, t. ex. BL:s bestämmelser om regionplans rättsverkningar och detaljbestämmelserna i BS om förfarandet.

Hemställan

I enlighet med vad jag anfört i det föregående har inom kommunikationsdepartementet upprättats förslag till

1) *lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385),*

2) *lag angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län.*

Jag hemställer att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga lagförslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten